

Punkki eli puutiainen

Kesän vitsauksiin kuuluvat punkit ja itikat. Aivan kuten hyttysiä, myös punkkeja on useita eri sukuja, heimoja, lahkoja, alatyyppejä jne. Suomalaisten kiusana on puutiaisiin kuuluva *Ixodes ricinus*. Hyttyset tekevät ujeltavia ilmahyökkäyksiä, mutta verenhimoisten puutiaisten armeija vaanii suomalaisessa aluskasvillisuudessa. Kiihvainta sota on Oolannissa sekä Lounais- ja Etelä-Suomen rannikoilla ja saaristossa. Pohjoisin miehitetty saari on Hailuoto ja idässä puutiaisia on levittänyt aina Suomussalmen Raatteentielle asti. Todettakoon, että kaakkoisrajan tuntumassa Karjalan kannaksella ja Pietarin ympäristössä käy omaa taisteluaan *Ixodes ricinus* sen serkku *Ixodes persulcatus*. Ihmis- ja eläinkunnan viholliset eivät erottele kansalaisuutta tai rotua vaan käyvät armotta kaikkien lämminveristen olentojen (sääri)karvojen kimppuun. Verenmaku suussa ne kiinnittyvät iholle ja iskevät imukärsänsä viattomaan uhriinsa. Puutiaisen hyökkäystä ei yleensä huomaa, koska sen sylki puuduttaa pistokohtaa.

Puutiaisen piston vaarallisuus johtuu siitä, että ne saattavat levittää syljen mukana bakteereja ja viruksia isäntäeläimeen. Tunnetuin puutiaisen levittämä bakteeri on *Borrelia burgdorferi*. Tämä bakteeri elää sulassa sovussa pikkujyrsijöiden elimistössä. Puutiaiseen borreliabakteeri siirtyy puutiaisen imiessä verta mm. hiirestä tai myyrästä. Kissa on myös varsin vastustuskykyinen borreliabakteerille, mutta koirille ja ihmiselle voi kehittyä vakava borreliosisairaus. Lohdutukseksi todettakoon, että vain noin kaksi sadasta punkinpuremasta aiheuttaa infektion, ja että borreliabakteeri ei todennäköisesti siirry isäntäeläimeen, jos punkki ehditään poistaa iholta ensimmäisen vuorokauden kuluessa. Kuten jo Malmstenin liikennelaulussa olemme oppineet viisainta on vahinkojen ennaltaehkäiseminen. Huolellinen punkkisyyntä joka ilta ja punkintorjuntalääkitys pelastavat tartunnalta.

Ihmisillä borreliatartunnan varhaisvaiheessa todettavaa punoittavaa ihomuutosta ei koirilla ole. Sen sijaan kuumetta, särkyjä ja väsymystä voi ilmetä niin kuin ihmisilläkin. Varhaisvaiheessa borreliosisiin tehoaa hyvin tetrasykliineihin kuuluva doksisykliini. Ihmisillä doksisykliini aiheuttaa auringonvaloherkkyyttä ja mm. sen takia käytetään yleensä muita antibiootteja. Vaikka borreliosisi usein paranee itsestään varhaisvaiheen jälkeen, on sopivien oireiden ilmaantuessa punkinpureman jälkeen viisainta syödä antibioottikuuri. Vasta-ainemääritykset verestä eivät yleensä ole positiivisia varhaisvaiheen borreliosisissa. Jos borrelia jää hoitamattomana piileväksi, se saattaa aktivoitua vasta vuosienkin jälkeen ja aiheuttaa erittäin ikäviä hermosto- ja niveloireita. Myöhäisvaiheen oireisiin hoitovaste on usein huono.

Borreliabakteerin lisäksi koirille aiheuttaa kiusaa puutiaisen levittämä minibakteeri, anaplasma (*Anaplasma phagocytophilum*). Muutama vuosi sitten puhuttiin vielä ehrlichiaista ja granulositytäärisestä ehrlichiosisista. Tämä mikrobi poikkeaa hieman Keski- ja Etelä-Euroopassa ja Yhdysvalloissa esiintyvistä Ehrlichia caniksesta. Anaplasma ei yleensä aiheuta oireita kissoissa eikä ihmisissä. Hevosilla ja koirilla anaplasma aiheuttaa akuuttivaiheessa samantyyppisiä oireita kuin borreliosisikin. Akuuttivaiheessa veren granulositytäärisistä valkosoluista saattaa löytyä mikroskopoimalla anaplasma makertymiä eli moruloita. Akuuttivaiheessa todetaan usein myös verihiutalekato (trombosytopenia) ja anemia. Anaplasman jäädessä krooniseksi se saattaa sotkea koiran omaa puolustusjärjestelmää ja laukaista mm. immuunivälitteisen anemian (IMHA). Kroonisena anaplasmoosi voi myös aiheuttaa vastaavanlaisia oireita kuin borreliosisi. Anaplasmoosikin hoidetaan doksisykliinillä. Huonolla tuurilla sama puutiainen voi tartuttaa koiraan sekä borreliosisin että anaplasmoosin - onneksi hoitokin on sama.

Puutiaisen levittämä virusperäinen aivokuume (Kumlingentauti) on yleensä koirilla ja kissoilla oireeton. Ihmisillä tämä kiusallinen virustauti menee useimmiten ohi lieväoireisena, mutta joskus se voi johtaa jopa kuolemaan.

Koirille on saatavilla punkkitartuntojen ennaltaehkäisyyn tarkoitettuja niskan iholle levitettäviä valemulleoksia ja punkkipantoja. Koiranomistajan on syytä tutustua huolella tuoteselostuksissa kerrottuihin mahdollisiin sivuvaikutuksiin. Jos punkkeja kuitenkin turkin seasta löytyy, ne kannattaa poistaa apteekeista saatavalla punkkipoimijalla.

Artikkelin kirjoittaja: [Timo Ilvesniemi, ELL, pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri](#)

© 2008 Apex Malmin Eläinklinikka. Lyhyt lainaus artikkelista sallitaan, kun artikkelin kirjoittaja Timo Ilvesniemi, Malmin Eläinklinikka Apex ja kirjoitusvuosi 2008 mainitaan. Koko artikkelin kopiomisesta web-sivuille tai muuhun käyttöön on aina sovittava kirjoittajan kanssa.